

AM 2011/4

J11-32 - Mediarecht, DV

Voorz. Rb. Antwerpen (Eenz. Verz.) 24 november 2010

Zetel: Mahieu

B. Debie en V. Seyns (mr. Wille)

A.R.V. 10/4218/B/598

Expressievrijheid - Lasterlijk artikel - Schending van de eer en goede naam - Verwijdering van artikel op website (neen) - Rectificatiebericht - Verplichting tot inlassing van tekst op nieuwswebsite (ja)

Als reactie op een lasterlijk artikel op een nieuwswebsite kan aan de verantwoordelijke rechtspersoon bevel opgelegd worden om een rectificatiebericht te publiceren, onder verbeurte van een dwangsom, per dag vertraging. *In casu* wordt bevel opgelegd tot rectificatiebericht; de vordering tot verwijdering van het artikel wordt niet gegrond verklaard.

Fr. vertaling trefwoorden en samenvatting

Situering/vordering:

Verzoekers, Bart Debie en Valérie Seyns, vorderden via procedure in kort geding, op eenzijdig verzoekschrift, de verwijdering van een artikel en daarbij horende commentaren van lezers op de nieuwswebsite Apache (www.apache.be). Het gewraakte artikel maakte melding van het feit dat Debie en Seyns zich via berichten op Facebook vrolijk hadden gemaakt over het naderende levenseinde van hun partijgenote bij het Vlaams Belang, Marie-Rose Morel¹. Verzoekers vorderden eveneens een onmiddellijke rechtzetting als een recht van antwoord, waarbij Apache zich openlijk verontschuldigt op de website tegenover verzoekers, samen met de inlassing van een door hen opgestelde tekst.

Beschikking:

(..)

Gelet op art. 584 par. 3 van het Gerechtelijk Wetboek.

De vraag tot verwijdering van het bewuste artikel is niet gegrond.

Anderzijds is de vraag tot opname van de hiernavolgende tekst op de website www.apache.be, nodig om alle verdere schade te vermijden, gegrond.

¹ Marie-Rose Morel overleed korte tijd later, na een lang aanslepende ziekte. Haar overlijden en haar begrafenis lokte heel wat media-aandacht. Sommige berichtgeving over haar dood en begrafenis was op haar beurt controversieel : zie Conseil de déontologie Journalistique 22 juni 2011, Plainte 11/08, *Mitea t. RTBF-JT*. Debie en Seyns werden naar aanleiding van de openbaarmaking door Apache van hun Facebook-berichten over Morel en de media-aandacht die erop volgde, uit de partij gezet. Voor meer informatie, zie www.apache.be/2010/11/waarom-bart-debie-werd-ontslagen/ en www.demorgen.be/dm/nl/5036/Wetstraat/article/detail/1186948/2010/11/24/Bart-Debie-en-partner-uit-Vlaams-Belang-gezet-na-Facebookrel.dhtml

Om deze redenen,
verklaren het verzoek tot verwijdering van het in het verzoekschrift aangehaalde artikel niet gegrond.
Verklaren het verzoek tot opname van de in het verzoekschrift aangehaalde tekst gegrond zoals hierna bepaald.

Veroordelen de VZW De Werktitel (..), gekend onder de commerciële naam Apache (..) tot opname op de website www.apache.be van de hiernavolgende tekst, en dit onder verbeurte van een dwangsom van duizend euro (1.000,00 EUR) per dag vertraging, vanaf de betekening van huidige beschikking:

“Bart Debie en zijn partner worden op een schandelijke manier door het slijk gesleurd (..).
Op 23 november 2010 verscheen vanuit het niets het lasterlijk artikel op de nieuwswebsite www.apache.be. Dit artikel berokkent onnoemelijk veel schade aan Bart Debie en Valérie Seyns, hun imago wordt door het slijk gehaald, ze werden en worden overstelpt met haatmails en doodsb bedreigingen. Bart Debie en Valérie Seyns betreuren dat in deze het onnoemelijke leed van Marie-Rose Morel misbruikt wordt om hen persoonlijk en politiek te schaden”.

Noot

Bevel tot rectificatie op website en de procedure op eenzijdig verzoekschrift

1. Hoewel bovenstaande beschikking van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen juridisch nauwelijks enige motivering bevat, is het toch, - of juist daarom -, de moeite waard om deze onder de aandacht te brengen en de juridische basis en implicaties ervan te analyseren. De beschikking is immers een duidelijk voorbeeld van een toepassing om via een procedure op eenzijdig verzoekschrift (art. 584 en 1025-1034 Ger.W.), op zeer korte termijn, in dit geval binnen enkele uren, bij wijze van hoogdringende en voorlopige maatregel, een snelle reactie te organiseren naar aanleiding van bepaalde berichtgeving in een krant, via de omroep of op een website, zonder dat het medium in kwestie voor de rechter enig verweer heeft kunnen voeren. Dat het beroep doen op dergelijke vorm van snelrecht in mediazaken al gauw neerkomt op “de juridische bokshandschoen” is reeds bij herhaling benadrukt en bekritiseerd². Een belangrijk onderscheid is nochtans aan de orde: er is namelijk een wezenlijk verschil tussen het opleggen van een publicatie-, verspreidings- of uitzendverbod als vorm van preventieve tussenkomst, en het bij rechterlijk bevel verplichten tot het publiceren of uitzenden van een rectificatiebericht³.

2. In voorliggende zaak wijst de voorzitter de vordering af tot verwijdering van een gewraakt artikel op de nieuwswebsite www.apache.be. De beschikking geeft evenwel geen enkele verklaring of motivering voor deze afwijzing. Het is zeer onwaarschijnlijk dat de voorzitter van de rechtbank zich

² J. VELAERS, “De actuele toepassing van de grondwettelijke waarborgen inzake de vrijheid van de media”, *Jaarboek Mensenrechten* 1995-1996, 83-109; D. VOORHOOF, “Beperkingen op de expressievrijheid via de kort gedingrechter: een omstreden rechtsmiddel”, *AM* 1996/2, 168-171; D. VOORHOOF, “De beoordeling in kort geding van de spoedeisendheid van een verspreidingsverbod van een gedrukte publicatie (boek, tijdschrift, ...)”, *AM* 1998/1, 49-51; D. VOORHOOF, “Boek in verband met zaak Dutroux na kort geding uit de handel”, *AJT* 1998-1999, 797-807 en J. ENGLEBERT, “Le statut de la presse”, in B. FRYDMAN (ed.), *Les propos qui heurtent, choquent ou inquiètent*, Brussel, Bruylant, 2008, 266-280. Zie ook D. VOORHOOF, “Rechter had meer eerbied voor de Pfaffs dan voor de grondwet. Over het grondwettelijk verbod van censuur en de maatregel tegen TV-Familie”, *De Morgen*, 28 september 2009 en www.mediakritiek.be/index.php?page=7&lkz=1&&detail=504 en T. MOONEN, “Eerste geval van rechterlijke censuur is een feit”, *De Juristenkrant* 2009/195, 2.

³ D. VOORHOOF, “De journalistieke vrijheid en de tussenkomst van de rechter: censuur of noodzaak in een democratische samenleving”, in X., *Censures/Censuur*, Brussel, Larcier, 2003, 71-96.

voor deze afwijzing zou hebben laten leiden door artt. 19 en 25 Gw., aangezien het bevel tot het verwijderen van een eerder openbaar gemaakt bericht, *in casu* op een nieuwswebsite, naar de huidige stand van de rechtspraak niet kan beschouwd worden als een met de Grondwet strijdige preventieve censuurmaatregel⁴. Het zou giswerk zijn om te veronderstellen dat de rechter toepassing heeft willen maken van art. 10 EVRM, oordelend dat voor dergelijke inmenging door de rechter in de redactionele vrijheid van een nieuwswebsite *in casu* onvoldoende dwingende of pertinente redenen waren⁵. De reden of redenen waarom de vordering tot verwijdering van het gewraakte artikel en de erbij horende reacties en commentaren niet gegrond is, vernemen we dus niet. Ook de verzoekende partij blijft door deze laconieke afwijzing als ‘rechtszoekende’ op haar honger. Er wordt ook niet verduidelijkt of de vordering wordt afgewezen wegens principiële redenen dan wel omwille van elementen eigen aan de vordering of aan de zaak. Feit is wel dat de vordering ongegrond, en niet onontvankelijk is verklaard, wat laat uitschijnen dat de voorzitter, gevat op eenzijdig verzoekschrift, zetelend in kort geding, een dergelijk verzoek in andere omstandigheden wel kan toewijzen. Deze beschikking bewijst nog maar eens de slordige rechtsvinding in België omtrent vorderingen strekkend tot een publicatie-, verspreidings- of uitzendverbod, vorderingen die nu eens wel dan weer niet worden toegewezen, zonder duidelijke juridische grondslag en vaak op basis van zeer tegenstrijdige of manifest verkeerde interpretaties van artt. 19 en 25 Gw. of art. 10 EVRM. Een vaststelling die overigens onlangs ook is gedaan door het Europees Mensenrechtenhof in de zaak *RTBF t. België*⁶.

3. De toewijzing van een vordering tot uitzend- of publicatieverbod in het kader van een kort gedingprocedure op eenzijdig verzoekschrift, zonder dat de kort gedingrechter kennis heeft van het verweer van de auteur of de redactie die de informatie of het nieuwsbericht openbaar (willen) maken, is vanuit het perspectief van artt. 19 en 25 Gw. en art. 10 EVRM bijzonder problematisch. Het is precies om de mogelijkheid van een rechterlijke interventie in deze omstandigheden helemaal uit te sluiten en een eind te maken aan de rechterlijke wispelturigheid bij de behandeling van dit soort vorderingen, dat in 2010 een wetsvoorstel is ingediend. Het wetsvoorstel wil dat de voorzitter die optreedt in het kader van een eenzijdig verzoekschrift in mediazaken nog enkel de mogelijkheid heeft om een rectificatie te bevelen of bevel kan opleggen tot de verplichte inlassing van een mededeling dat de publicatie of het programma voorwerp is van een rechtsgeding, dan wel dat de verzoeker de

⁴ Cass. 29 juni 2000, *Journ.proc.* 2000/398, 24 en *R. Cass.* 2001/1, 35 en EHRM 9 november 2006, Leempoel en S.A. Editions Ciné Revue t. België. Zie ook TULKENS en A. STROWEL, “L’arrêt Leempoel et Editions Ciné Revue: de l’art de mettre fin à une controverse”, (noot onder Cass. 29 juni 2000), *Journ.proc.* 2000/398, 28-31. Zie ook F. JONGEN, “Le juge est-il un censeur?”, (noot onder Cass. 29 juni 2000), *JLMB* 2000, 1592-1595; S. VAN GARSSE, “Het rechterlijk verspreidingsverbod: een kwestie van timing?”, *AJT* 2000-2001, 565-567; E. BREWAEYS, “Noot”, (noot onder Cass. 29 juni 2000), *AM* 2000/4, 448-450 en D. VOORHOOF, “Brokkelt de grondwettelijke bescherming van de drukpersvrijheid en het verbod van censuur verder af?”, (noot onder Cass. 29 juni 2000), *R.Cass.* 2001/1, 25-35.

⁵ Bij herhaling heeft het EHRM benadrukt “*que l’information est un bien périssable et en retarder la publication, même pour une brève période, risque fort de la priver de toute valeur et de tout intérêt. Ce risque existe également s’agissant de publications autres que les périodiques, qui portent sur un sujet d’actualité*”. Hoewel art. 10 EVRM geen preventieve maatregelen uitsluit zijn maatregelen bij hoogdringenheid die de publicatie, verspreiding, openbaarmaking of uitzending verbieden, slechts in heel uitzonderlijke omstandigheden te verantwoorden : “*De telles restrictions présentent cependant de si grands dangers qu’elles appellent de la part de la Cour l’examen le plus attentif. Dès lors, ces restrictions préalables doivent s’inscrire dans un cadre légal particulièrement strict quant à la délimitation de l’interdiction et efficace quant au contrôle juridictionnel contre les abus éventuels*”. Zie o.a. EHRM, 26 november 1991, Observer en Guardian t. het Verenigd Koninkrijk; EHRM, 26 november 1991, Sunday Times (n° 2) t. het Verenigd Koninkrijk; EHRM 10 mei 2011, Mosley t. het Verenigd Koninkrijk en EHRM 29 maart 2011, RTBF t. België.

⁶ EHRM 29 maart 2011, RTBF t. België, § 108-114. Zie ook *AM* 2011/2, 265-266 en *AM* 2011/3, 375-376.

publicatie of uitzending als lasterlijk, beledigend of als een inbreuk op het recht op privacy beschouwt⁷.

Vanuit die optiek lijkt de voorliggende beschikking in de zaak ‘Apache’ houdende bevel tot inlassing van een soort rectificatiebericht tegemoet te komen aan de fundamentele bezwaren die kleven aan een uitzendverbod of bevel tot verwijdering van een nieuwsbericht, na beschikking op eenzijdig verzoekschrift.

4. De aandacht dient er wel te worden op gevestigd dat de verzoekers in deze zaak niet enkel de inlassing vorderden van een door hen opgesteld bericht als reactie op het gewraakte artikel op de nieuwswebsite Apache. Het verzoekschrift eiste ook expliciet van de voorzitter om bevel op leggen dat Apache zich “*openlijk verontschuldigt op de website tegenover verzoekers*”. Ook op deze vordering is de voorzitter wijselijk niet ingegaan, hoewel ook hiervoor geen redenen zijn opgegeven. Duidelijk is in elk geval dat het opleggen van de verplichting om zich publiekelijk te verontschuldigen als voorlopige maatregel op uiterst gespannen voet staat met art. 10 EVRM. De overheid mag in bepaalde situaties inderdaad sanctioneren en onder strikte voorwaarden zich restrictief, beperkend innemen. De overheid kan dus wel de expressievrijheid van iemand beperken of beteugelen (voor zover voorzien bij wet, steunend op een legitiem doel en mits noodzakelijk in een democratische samenleving), maar diezelfde overheid kan privépersonen of media niet verplichten een bepaalde zienswijze of opinie te uiten. Iemand dwingen, onder verbeurte van een dwangsom, zich in het openbaar te verontschuldigen dreigt immers in strijd te komen met het absolute recht op de vrijheid van gedachte en geweten of met de vrijheid om een eigen mening te koesteren (artt. 9 en 10 EVRM). Of een verplichting tot een publieke verontschuldiging op zichzelf, ‘*as such*’, in strijd is met art. 10 EVRM is evenwel niet helemaal duidelijk. In de zaak *Kazakov t. Rusland* laat het Hof verstaan dat dit een bijzonder twijfelachtige sanctie is, die in strijd is met art. 10 EVRM, omdat men niemand kan verplichten om een mening te uiten of zijn eigen daden of handelingen af te keuren. Het Hof merkt op “*that the applicant was ordered to issue an apology; (...) to make someone retract his or her own opinion by acknowledging his or her own wrongness is a doubtful form of redress and does not appear to be “necessary”*”⁸. Ook in *Karsai t. Hongarije* lijkt het Hof moeite te hebben met een dwangbevel tot publieke verontschuldiging, omdat: “*the measure imposed on the applicant, namely, the duty to retract in a matter which affects his professional credibility as a historian, is capable of producing a chilling effect*”⁹. Uit andere rechtspraak van het Hof is evenwel af te leiden dat een rectificatiebevel of zelfs een bevel tot publieke verontschuldiging een aanvaardbare en zelfs milde vorm van overheidsinmenging betreft en niet op zichzelf strijd oplevert met art. 10 EVRM, al lijkt het in deze gevallen eerder om een bevel tot het publiceren of uitzenden van een rectificatiebericht te gaan en geen dwingende verplichting inhoudt van een publieke verontschuldiging¹⁰. In een recent arrest oordeelde het Hof evenwel dat de verplichting tot publicatie van een rectificatiebericht, dat sterk op een verontschuldiging leek, *in casu* een inbreuk impliceerde op art. 10 EVRM¹¹. Deze rechtspraak van het EHRM maakt in elk geval duidelijk dat een bevel tot verontschuldiging, en zelfs

⁷ Parl. St. Kamer 2010-2011, nr. 53-961/1 (29 december 2010), Wetsvoorstel tot aanvulling van het Gerechtelijk Wetboek, wat betreft de vorderingen op eenzijdig verzoekschrift, die betrekking hebben op de persvrijheid (D. Van der Maelen en R. Landuyt).

⁸ EHRM 18 december 2008, *Kazakov t. Rusland*, § 29.

⁹ EHRM 1 december 2009, *Karsai t. Hongarije*, § 36.

¹⁰ EHRM, 14 juni 2007, *Hachette Filipacchi Associés t. Frankrijk*, en EHRM, 9 juni 2009, *Cihan Öztürk t. Turkije*. Zie ook EHRM 19 december 2006, *Radio Twist t. Slovaakse Republiek* en recent EHRM 20 mei 2010, *Myrskyy t. Oekraïne*, § 40.

¹¹ EHRM 26 juli 2011, *Ringier Axel Springer Slovakia, AS v. Slovaakse Republiek*. Vgl. EHRM 14 juni 2011, *Aquilina e.a. t. Malta*.

een rectificatie op bevel van de rechter strijd oplevert met art. 10 EVRM wanneer er voldoende aanwijzingen zijn dat het medium in kwestie correcte informatie heeft gepubliceerd en deze van commentaar heeft voorzien op een journalistiek verantwoorde wijze. Ook het Hof van Cassatie maakte in enkele recente arresten duidelijk dat het loutere feit dat door de berichtgeving de naam of reputatie van de in de berichtgeving genoemde personen kan geschaad zijn, op zich geen voldoende rechtvaardiging is tot een rechterlijke tussenkomst in de expressievrijheid¹². Vanuit die optiek is de beschikking in deze zaak dus bijzonder problematisch, want de rapportering op de website van Apache was correct en zeker ook politiek en maatschappelijk relevant. Dat door het publiceren van de berichten die Debie en Seyns via Facebook uitwisselden over het naderende levenseinde van Marie-Rose Morel de goede naam en reputatie van beide partijgenoten in opspraak zijn gekomen, is zeker nog geen reden om een rectificatiebericht te bevelen met de hierboven afgedrukte inhoud.

5. Tenslotte kan nog worden opgemerkt dat verzoekers “een onmiddellijke rechtzetting, een recht van antwoord” vorderden, middels de inlassing van de tekst die finaal ook door Apache op de nieuwswebsite moest worden geplaatst van de rechter. De notie “recht van antwoord” is in deze niet van toepassing, omdat de vordering geen betwisting betreft over een eerder aan de redactie van Apache of De Werktitel ingezonden antwoordtekst in de zin van de wet van 23 juni 1961. Bovendien kan van de uitoefening van een recht van antwoord maar moeilijk sprake zijn, aangezien de Antwoordrechtwet zich beperkt tot het recht van antwoord in gedrukte publicaties enerzijds en radio en televisie anderzijds.

Recente rechtspraak blijkt in ‘in theorie’ de toepassing van de Antwoordrechtwet evenwel niet langer uit te sluiten voor artikels of teksten op een website¹³ en bovendien kan worden vastgesteld dat in de praktijk sommige online-media reeds blijken uit te gaan van de toepassing van het recht van antwoord op de online- en internetomgeving en zijn overgegaan tot de inlassing op hun websites of webfora van op basis van de vigerende Antwoordrechtwet gevorderde repliekteksten¹⁴. Hoe dan ook is de toepassing van de huidige Antwoordrechtwet voor online-media problematisch, reden waarom een recent wetsvoorstel opteert voor een wetsaanpassing om het recht van antwoord toegepast te zien op alle online-communicatiediensten¹⁵. Bij een toekomstige technologie-neutrale wetgeving zal rekening moeten gehouden worden met art. 28 van de Richtlijn 2010/13/EU betreffende de Audiovisuele Mediadiensten voor wat het recht van antwoord betreft als reactie op televisieprogramma’s. De Richtlijn Audiovisuele Mediadiensten legt nl. aan de lidstaten de verplichting op een “recht van weerwoord” te erkennen voor alle natuurlijke personen en rechtspersonen, ongeacht hun nationaliteit, wier wettige belangen, met name aanzien en reputatie, zijn aangetast door een onjuiste bewering

¹² EHRM Cass. 27 april 2007, AM 2007/4, 377 en Cass. 23 mei 2011, AM 2011, xxx (in druk).

¹³ Rb. Brussel 30 oktober 2009, AM 2010/5-6, 571: “*Rien ne permet de considérer que la partie de la loi concernant les écrits périodiques ne devrait ou ne pourrait pas s'appliquer aux reproductions d'articles sur le site internet desdits périodiques*”. Zie ook Rb. Brussel 13 april 2010, AM 2010/5-6, 579, waarin de overweging dat “*on pourrait admettre, en théorie, qu'un site web régulièrement mis à jour sur internet, puisse être considéré comme un écrit périodique au sens de l'article 1 de la loi du 23 juin 1961 relative au droit de réponse* (...)”.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld De Wereld Morgen: www.dewereldmorgen.be/artikels/2011/01/28/recht-van-antwoord-vanwege-belga-nv en www.dewereldmorgen.be/artikels/2010/12/28/recht-van-antwoord-van-ivox-%E2%80%9Cpersagentschap-belga-smokkelt-pr-de-kranten%E2%80%9D. Zie ook Rb. Brussel 30 oktober 2009, AM 2010/5-6, 571 en Rb. Brussel 13 april 2010, AM 2010/5-6, 579.

¹⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 23 juni 1961 betreffende het recht tot antwoord, *Parl. St.* Senaat BZ 2010, nr. 5-196/1 (30 september 2010). Wetsontwerp betreffende het recht van antwoord en het recht van informatie, *Parl. St.* Kamer 1999-2000, nr. 815/1 en 816/1 (17 juli 2000) en F. JONGEN, “L’indispensable réforme du droit de réponse”, AM 2000/1-2, 167-170.

tijdens een televisie-uitzending¹⁶. Een nieuwe wettelijke regeling kan het best ook afgestemd worden op de Aanbeveling 2004/16 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa dat de invoering van een recht van antwoord voorschrijft voor natuurlijke personen en rechtspersonen "*to react on any information in the media presenting inaccurate facts about him or her and which affect his/her personal rights*". Volgens de Aanbeveling wordt onder media verstaan "*any means of communication for the periodic dissemination to the public of edited information, whether online or off-line, such as newspapers, periodicals, radio, television and web-based news services*"¹⁷.

Dirk Voorhoof

¹⁶Richtl. 2010/13/EU van 10 maart 2010 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in de Lid-Staten inzake de uitoefening van audiovisuele mediadiensten (richtlijn audiovisuele mediadiensten), *Pb.L.* 15 april 2010, afl. 95, 1.

¹⁷Recommendation Rec(2004)16 of the Committee of Ministers to member states *on the right of reply in the new media environment* (15 december 2004), www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/Doc/CM_en.asp.